

หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” ที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบัน

ธีรภัทร คำทัง¹ และ ณรงค์กรธร สอดทรัพย์²

^{1,2} ภาควิชาภาษาไทย

^{1,2} คณะมนุษยศาสตร์

^{1,2} มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

บทคัดย่อ

วิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” ในภาษาไทยปัจจุบัน ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 840 ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า พบหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” 5 หน้าที่ ได้แก่ เป็นคำนาม คำกริยา คำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ และคำบ่งกริยาสภาพการณ์ ในทางความหมายพบว่า “ชี้” มี 5 ความหมาย ได้แก่ ของเสียที่ขับออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์ การถ่ายของเสียออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์ สิ่งสกปรกหรือสิ่งไม่ดีที่ขับออกมาของสิ่งนั้น ๆ คุณลักษณะที่ไม่ดีมากเกินไป อาการที่แสดงสิ่งไม่ดีออกมาบ่อยครั้ง ส่วนกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์พบ 4 กระบวนการ ได้แก่ การถูกบังคับการปรากฏ การวิเคราะห์ใหม่ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม และคำไวยากรณ์จะมีความหมายเชิงอุปลักษณ์

คำสำคัญ : ชี้ หน้าที่ไวยากรณ์, กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์, ไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา

รับต้นฉบับ 17 เมษายน 2563 แก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิ 29 เมษายน 2563 รับลงตีพิมพ์ 4 มิถุนายน 2563

Grammatical Functions and Semantic Aspects of the Word /Khîː/ in Thai

Theerapat Khumting¹ and Narongkan Rodsap²

^{1,2} Department of Thai

^{1,2} Faculty of Humanities

^{1,2} Naresuan University, Thailand

Abstract

The objectives of this research were to analyze the grammatical functions and semantic aspects of the word /Khîː/ and to study grammaticalization of the word /Khîː/ in Thai by using Functional–Typological Grammar framework. 840 Occurrences of the word /Khîː/ were retrieved from the Thai National Corpus (TNC). The study found the grammatical functions of the word /Khîː/ are realized by five roles as noun, verb, class term, adjective, and stative verb. The meanings reveal that the word /Khîː/ has 5 meanings: (1) Waste that is excreted through the anus of people and animals, (2) Transfusion of the human and animal rectum, (3) Dirt or the bad things that are excreted from things, (4) Characteristics that are not very good, (5) symptoms often showing bad things. The grammaticalized /Khîː/ would have 4 characteristics: (1) obligatorification, (2) reanalysis, (3) decategorization, and (4) metaphorical extension.

Keywords: The Word /Khîː/ in Thai, Grammaticalization, Functions of the Word, Functional–Typological Grammar

บทนำ

ปรากฏการณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งที่พบในภาษาไทย คือ คำบางคำมีหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ได้หลายหน้าที่ เช่น ปรากฏเป็นทั้งคำนามและคำกริยา เช่น คำว่า ร่ม ในประโยค ฉันกางร่ม ร่มทำหน้าที่เป็นคำนาม ส่วนประโยค แดดร้อนแล้ว ร่มทำหน้าที่เป็นกริยา (นวรรธณ พันธุเมธา, 2553)

ลักษณะข้างต้นสามารถอธิบายได้โดยใช้แนวคิดเรื่องการกลายคำเป็นไวยากรณ์ ซึ่งกึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (2559) กล่าวถึงแนวคิดเรื่องการกลายคำเป็นไวยากรณ์ไว้ว่า คำหลักหรือหรือหน่วยสร้างในปริบทหนึ่ง ๆ สามารถกลายมาเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรือ คำซึ่งมีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่แล้วมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งพบว่ามีการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษาในแนวร่วมสมัย (synchronic study) และการศึกษาในแนวต่างสมัยหรือ การศึกษาเชิงประวัติ (diachronic study)

ปัจจุบันงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายคำเป็นไวยากรณ์ในภาษาไทยเป็นงานวิจัยในระดับมหาดบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต พบที่เผยแพร่แล้ว เช่นงานของไพทยา มีสัจย์ (2540) ศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว สุรินทร จรัสจรวงเกียรติ (2555) ศึกษาพัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย ดังกล่าวเป็นงานของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิยะดา มีศรี (2562) ศึกษาหน้าที่และไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “อัน” ซึ่งเป็นนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่ามีความอีกจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจ เช่นคำว่า “ชี้” ซึ่งเป็นคำที่มีลักษณะสอดคล้องกับปรากฏการณ์ข้างต้น กล่าวคือ ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์หลายหน้าที่และมีหลายความหมาย เช่น เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ถ่ายกากอาหารออกทางทวารหนัก “ชี้” เป็นคำนาม หมายถึง กากอาหารที่ร่างกายไม่ต้องการแล้วขับถ่ายออกทางทวารหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากความหมายของคำว่า “ชี้” ข้างต้น พบว่ามีการใช้ “ชี้” ในไวยากรณ์ที่หลากหลายและเป็นคำที่พบในการใช้ในภาษาไทยทุกระดับ เช่น ชี้หัวเราะ ชี้ขอ ชี้ล้ม ชี้หึง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหน้าที่ไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” ที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบันว่ามีหน้าที่ไวยากรณ์และความหมายอย่างไร รวมทั้งเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของคำแต่ละหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้”
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้”

ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยนี้ใช้ทฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษาและทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษา

ไวยากรณ์ตามทฤษฎีหน้าที่นิยมแบบลักษณะภาษาเป็นไวยากรณ์ที่มุ่งศึกษาภาษาเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับไวยากรณ์ที่ผู้ใช้หรือสื่อสารออกมา โดยเน้นเรื่องความหมายกับการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางไวยากรณ์และหน้าที่ของภาษา ในมุมมองเรื่องของคำมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

Givon (2001) ได้จำแนกหมวดคำในภาษาต่าง ๆ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หมวดคำหลักประกอบด้วยคำ 4 ชนิด คือ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ และหมวดคำรอง ประกอบด้วยคำ 7 ชนิด คือ คำบุพบท คำกำกับนาม คำสรรพนาม คำบอกจำนวน คำช่วยหน้าคำกริยา คำเชื่อม และคำอุทาน

อัลยูลีสิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558) จำแนกประเภทของคำตามแนวทางของกีวอนออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คำหลักหรือคำเนื้อหา เป็นคำที่มีความหมายคงที่สามารถปรากฏได้อย่างอิสระ ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำนามวิเศษณ์ และคำกริยวิเศษณ์ โดยคำนามและคำกริยาเป็นหมวดหมู่พื้นฐานและใหญ่ที่สุด คำรองหรือคำหน้าที่ จะเป็นหน่วยคำที่ไม่สามารถเกิดได้อย่างอิสระ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำไวยากรณ์เป็นคำที่ร่วมแสดงหน้าที่ในโครงสร้างไวยากรณ์ของประโยค และเชื่อมโยง

ความในสัมพันธสาร และคำแปลง เป็นคำที่ใช้สร้างหมวดหมู่ไวยากรณ์ใหม่จากคำในหมวดหมู่ไวยากรณ์ที่มีอยู่แล้ว

ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดของก๊วอนและอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา ในวิเคราะห์หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” ที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งมีนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงคำว่า “ชี้” ไว้เบื้องต้น ดังนี้

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558) กล่าวถึงคำว่า “ชี้” ว่าเป็นหน่วยคำใช้แปลงคำกริยาเหตุการณ์หรือกริยากระทำให้เป็นกริยาสภาพการณ์ เช่น ชี้หัวเราะ ชี้ขบขัน ชี้โกหก เป็นต้น นอกจากนี้ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2561) ยังกล่าวถึงคำว่า “ชี้” ในภาษาไทยใหญ่ หรือ “ชี้” ในภาษาไทย ว่าเป็นคำหน่วยคำของคำประสมที่ได้กลายเป็นคำไวยากรณ์

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2554) กล่าวถึงคำว่า “ชี้” ว่าเป็นหน่วยคำไม่อิสระใช้เติมหน้า มักประกอบหน้าคำกริยามากกว่าคำนาม เพื่อแสดงความหมายว่า มีลักษณะหรือทำกริยาดังกล่าวเป็นประจำจนเป็นนิสัย ใช้เพื่อสื่อความหมายในด้านลบ เช่น ชี้อวด ชี้อาย ชี้ฉลาด ชี้เหนียว ชี้โรค เป็นต้น

ข้างต้นจะเห็นว่าอัญชลีสิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558) และอมราประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2554) กล่าวถึงคำว่า “ชี้” ไปในทิศทางเดียวกันว่า “ชี้” เป็นหน่วยคำที่ใช้เติมหน้าใช้เพื่อสื่อความหมายในด้านลบ ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์

Heine and Reh (1984) ให้ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าเป็นวิวัฒนาการที่หน่วยภาษาได้สูญเสียลักษณะความหลากหลายทางความหมาย ความโดดเด่นทางการใช้ภาษา อิศรภาพทางวากยสัมพันธ์และลักษณะของเสียงไป

Lehmann (2002) ให้ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ว่าเป็นการเพิ่มขอบเขตของคำ จากคำเนื้อความเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีสถานภาพเป็นคำไวยากรณ์น้อย ไปสู่คำที่มีสถานภาพเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น หรือจากคำที่มีสถานภาพเป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้วและพัฒนาไปโดยได้หน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น

Hopper and Traugott (2003) ให้ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าเป็นกระบวนการที่คำเนื้อหาและหน่วยสร้างแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบางบริบทของภาษา และได้พัฒนาต่อมาจากกลายเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ไป

จากการศึกษาความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของนักวิชาการข้างต้น เห็นได้ว่าการให้คำนิยามเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีความแตกต่างกันบ้าง แต่ลักษณะที่เหมือนกันสามารถสรุปได้ว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการที่คำเนื้อความกลายเป็นคำไวยากรณ์โดยเกี่ยวข้องกับการสูญเสียความหมายของคำเนื้อหา หรือคำเนื้อหาที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น เมื่อปรากฏในบริบททางภาษาบางบริบท ซึ่งต่อมามีคำเนื้อความในบริบทดังกล่าวอาจพัฒนาจนกลายเป็นมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากการที่คำที่มีสถานภาพทางไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีสถานภาพทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ศึกษาข้อมูลคำว่า “ชี้” จากเว็บไซต์คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (Thai National Corpus : TNC) ที่ข้อมูลสามารถใช้เป็นตัวแทนของการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน ในลักษณะต่าง ๆ และมีการกำกับข้อมูล (markup) ในลักษณะต่าง ๆ ตามมาตรฐานสากล (<http://www.arts.chula.ac.th>)

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2.2 เก็บข้อมูลจากเว็บไซต์คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ โดยพิมพ์คำว่า “ชี้” มีเกณฑ์การเลือกข้อมูลดังนี้

1) เลือกข้อมูลที่เป็นบทประพันธ์ประเภทนิยาย เรื่องสั้น และเขียนเป็นร้อยแก้วเท่านั้น เนื่องจากงานเขียนประเภทร้อยกรองมีหลักเกณฑ์

ในการแต่งตามฉันทลักษณ์ ดังนั้นลักษณะภาษาที่ใช้บางครั้งมีการดัดแปลงให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ที่บังคับ โดยอาจเป็นลักษณะภาษาที่ไม่ปรากฏใช้จริงในการสื่อสารก็ได้

2) เป็นข้อมูลช่วงปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นข้อมูลภาษาที่พบว่ามีการใช้ในปัจจุบัน

3) เลือกคำที่ไม่เป็นสำนวน และเป็นภาษาไทยถิ่นกลางเท่านั้น

2.3 รวบรวมข้อมูลคำว่า “ชี้” โดยบันทึกข้อมูลประโยคที่มีคำว่า “ชี้” ปรากฏอยู่โดยการบันทึกในแต่ละข้อมูล ได้แก่ บันทึกชื่อเอกสาร แหล่งที่มาของข้อมูล เนื้อความที่ปรากฏ หน้าที่ทางไวยากรณ์ ความหมาย และโครงสร้างที่ปรากฏ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลพบว่า คำว่า “ชี้” ปรากฏทั้งสิ้น 840 ครั้ง

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้”

วิเคราะห์หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” โดยทฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่ นิยมแบบลักษณะภาษาของ Givon (2001) และ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558, 2561) แล้วจึงวิเคราะห์ความถี่ในการปรากฏของคำว่า “ชี้” ที่จำแนกตามหน้าที่โดยคิดเป็นร้อยละของ “ชี้” ที่ปรากฏทั้งหมดแล้วนำเสนอข้อมูลทั้งหมดเป็นอัตราส่วนร้อยละและบรรยายประกอบ

3.2 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้”

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” โดยใช้แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาอธิบายกระบวนการการเปลี่ยนแปลง ของคำว่า “ชี้” โดยอาศัยแนวทางในการศึกษาเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ Hopper and Traugott (2003), Lehmann (2002), Heine and Reh (1984)

ผลการวิจัย

วิจัยนี้ ผู้วิจัยจำแนกผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ หน้าที่ทางไวยากรณ์ และความหมายของคำว่า “ชี้” และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้”

จากการศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” ที่ใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน พบว่า คำว่า “ชี้” มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ คำบ่งกริยาสภาพการณ์ และ “ชี้” มีความหมายดังต่อไปนี้

1.1 คำนาม

จากการศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” พบว่า คำว่า “ชี้” ทำหน้าที่เป็นคำนาม ซึ่งเป็นคำเนื้อหา หมายถึง ของเสียที่ขับออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์ ตัวอย่างดังนี้

1) “...เป็นแม่บ้านนาน ๆ ก็ชักจะเบื่อ วัน ๆ อยู่กับเหยี่ยวคนอยู่กับ ชี้คน กลับบ้านตึกตื่น...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” ทำหน้าที่เป็นคำนาม ซึ่งเป็นคำเนื้อหา หมายถึง ของเสียที่คนขับออกมาทางทวารหนัก

2) “...ตักน้ำผสมให้ปุ๋ยฉีดลงนิตหนึ่งและตักรดที่โคนต้นพลูปลาเนา ๆ มีแต่ก้างเหลืออยู่เนื้อและหมดแล้วผสมกับสิ่งโสโครกที่ขับถ่ายจากร่างกายมนุษย์และสัตว์ เช่น ชี้ไก่ ชี้เป็ด ชี้วัว ชี้ควาย ส่งกลิ่นเหม็นจนไม่น่าเชื่อว่ามนุษย์หน้าไหนจะทนทำงานกับมันได้...”

3) “...ดิฉันไม่ชอบเที่ยวถ้า กลิ่นมันอับ มะเหม็นชี้ค่างควา ดิฉันไม่ชอบ!...”

จากตัวอย่าง (2), (3) คำว่า “ชี้” เป็นคำนาม ซึ่งเป็นคำเนื้อหา ชี้ไก่ หมายถึง ของเสียที่ไก่ขับออกมาทางทวารหนัก ชี้เป็ด หมายถึง ของเสียที่เป็ดขับออกมาทางทวารหนัก ชี้วัว หมายถึงของเสียที่วัวขับออกมาทางทวารหนัก ชี้ควาย หมายถึงของเสียที่วัวขับออกมาทางทวารหนัก ชี้ค่างควา หมายถึง ของเสียที่ค่างควาขับออกมาทางทวารหนัก

1.2 คำกริยา

จากการศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” พบว่าเป็นคำกริยา ทำหน้าที่เป็นกริยาของประโยค ซึ่งเป็นคำเนื้อหา หมายถึง อาการถ่ายของเสียออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์ ตัวอย่างดังนี้

4) “...ก็เลยคิดว่าจะใช้ช่างเขามาถอดซีเมนต์ให้เรียบเป็นหน้ากลองไปเลย หนุ่ยก็ไม่วุ่น หมาก็ไม่มาชี้ รกก็ไม่รก เสียเงินสักหมื่นสองหมื่นก็ช่างมัน...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นกริยา หมายถึง อาการถ่ายของเสียออกมาทางทวารหนักหมาซึ่งเป็นสัตว์

5) “...มันยากมาก ๆ ยากเหมือนกำลังปีนขึ้นมาจากก้นเหลวยากขนาดนั้น เตี้ยร้อนเตี้ยหนาว เตี้ยชี้ เอ๊ย ไม่ใช่ เตี้ยไปห้องน้ำ กลับมาแล้วก็ทุรนทุรายอีก ห่มผ้าก็ร้อน เอาผ้าออกก็หนาว...”

6) “...พ่อบ้านปลีกไปปักธูปบอกกล่าวต่อผีเจ้าที่เจ้าแดนทั้งหลาย กำชับกำชาให้หนูน้อยทั้งหลายสำรวมกายสำรวมวาจาอย่าคึกคะนอง อันนี้เป็นแดนท่านไม่ใช่แดนตน จะชี้ จะเสี่ยว ถ่มน้ำหมากรกน้ำลายให้เกรงใจท่าน...”

จากตัวอย่าง (5), (6) คำว่า “ชี้” เป็นกริยา หมายถึง อาการถ่ายของเสียออกมาทางทวารหนักของคน

1.3 คำบ่งกลุ่มนาม

คำบ่งกลุ่มนาม (class) เป็นคำแสดงชนิดและรูปร่างของคำนามปรากฏในโครงสร้างภาษาระดับคำ โดยเฉพาะคำประสม (อัญชลี สิ่งน้อย วงศ์วัฒนา, 2558) ซึ่งแตกต่างจากคำนามที่ปรากฏในโครงสร้างที่ใหญ่กว่าคำและไม่สามารถปรากฏโดยลำพังได้เหมือนคำนามทั่วไป

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่า เป็นคำบ่งกลุ่มนาม ซึ่งเป็นคำหน้าที่ใช้เป็นคำเติมหน้า ซึ่งคำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งหมวดหมู่ เพื่อแสดงความหมายว่าสิ่งนั้นเป็นของเสีย สิ่งสกปรก หรือสิ่งไม่ดีที่ขับออกมาจากสิ่งนั้น ๆ จำแนกความหมายได้ดังนี้

ความหมายที่ 1

“ชี้” หมายถึง เศษหรือผงของสิ่งนั้น ๆ ตัวอย่างดังนี้

7) “...สัมพันธ์แพทย์ถูกเรียกมาพยาบาล

บ้างฝนไหลกับฝาละมี ป้ายทาแผล บ้างใช้ชี้รูป ยอดกระถิน และเปลือกต้นมะเดื่ออุดห้ามเลือด...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “รูป” ที่เป็นคำนาม ในคำประสม “ชี้รูป” เพื่อบ่งกลุ่มของเสียที่มาจาก “รูป” ซึ่งหมายถึง ผงที่เกิดจากการเผาไหม้ของรูป

ความหมายที่ 2

“ชี้” หมายถึง เศษหรือผงที่เกิดขึ้นจากการทำของสิ่งนั้น ๆ

ตัวอย่างดังนี้

8) “...นางค่าน้อยละจากยางไม้ผสมชี้เลื้อยที่จะเอาคลุกเคล้าเข้ากันทำได้ไว้จุดให้แสง...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “เลื้อย” ที่เป็นคำนาม ในคำประสม “ชี้เลื้อย” เพื่อบ่งกลุ่มของเสียที่มาจาก “เลื้อย” ซึ่งหมายถึง เศษที่ได้จากการใช้เลื้อยตัดกับไม้

ความหมายที่ 3

“ชี้” หมายถึง ของเสียที่มาจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตัวอย่างดังนี้

9) “...นัยน์ตาที่มีคราบชี้ตาแห้ง ๆ เกาะติดอยู่ทำให้การลืมตาเป็นไปอย่างยากลำบากมากขึ้น...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “ตา” ที่เป็นคำนาม เป็นอวัยวะในร่างกาย ในคำประสม “ชี้ตา” เพื่อบ่งกลุ่มของเสียที่มาจาก “ตา” ซึ่งหมายถึง ของเสียที่เป็นก้อนเกิดขึ้นและพบบริเวณเบ้าตา

10) “...แล้วจะให้ปล่อยเป็นยายปากเหม็นนั้นเธอ แหววันยอนด้วยความโกรธ ปล่อยให้ฟันเหลืองเขระ เต็มไปด้วยชี้ฟันอย่างนั้นเธอแม่...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “ฟัน” ที่เป็นคำนาม เป็นอวัยวะในร่างกาย ในคำประสม “ชี้ฟัน” เพื่อบ่งกลุ่มคำว่า “ฟัน” ซึ่งหมายถึง ของเสียที่เป็นคราบติดบริเวณฟัน

11) “...ตอนผมลุกขึ้นโซซัดโซเซออกมา มีอะไรบางอย่างที่ไม่ใช่ชี้หูหลุดออกมาจากหูผมชั้นหนึ่ง มันดูเหมือนสิ่งของเหลือใช้...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “หู” ที่เป็นคำนาม เป็นอวัยวะในร่างกาย ในคำประสม “ชี้หู” เพื่อบ่งกลุ่มของเสียที่มาจาก “หู” ซึ่งหมายถึง ของเสียที่เกาะอยู่ในรูหู

12) “...หล่อนคงทำงานมากที่เล็บมือมีชี้เล็บเขียว ๆ ก็เพราะหล่อนต้องเรียงพลู เต็ดก้านพลูเกือบทั้งวัน...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “เล็บ” ที่เป็นคำนาม เป็นอวัยวะในร่างกาย ในคำประสม “ชี้เล็บ” เพื่อบ่งกลุ่มของเสียที่มาจาก “เล็บ” ซึ่งหมายถึง ของเสียที่เป็นผงอยู่ในซอกเล็บ

13) “...ฉันรู้สึกว่ามันเค็มแปลก ๆ นะ เธอใส่ชี้มือลงไปด้วยแหง ๆ...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “มือ” ที่เป็นคำนาม เป็นอวัยวะในร่างกาย ในคำประสม “ชี้มือ” เพื่อบ่งกลุ่มของเสียที่มาจาก “มือ” ซึ่งหมายถึง ของเสียที่เป็นเมือกหรือน้ำจากการบีบหรือขย่ำฝ่ามือ

ความหมายที่ 4

“ชี้” ใช้เป็นคำนำหน้าสิ่งที่สกปรก ตัวอย่างดังนี้

14) “...คืนส่งตัวเจ้าสาวเข้าเรือนหอ นายทหารชุดมอซอเปื้อนคราบโคลชี้ดิน บุกลงไปยังบ้านเจ้าบ่าว ทหารยามสัปดาห์นี้ แต่เจ้าตัวยังมีเรื่องด่วนมาขอพ้อท่านผู้นำ...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “ดิน” ที่เป็นคำนาม เป็น ในคำประสม “ชี้ดิน” เพื่อบ่งกลุ่มสิ่งที่สกปรกคือ “ดิน”

15) “...เขาตำลงไปก้นคลองเอากะจาดใส่อะไรนั่น ตักชี้ดินชี้ทรายขึ้นมาร่อนดูว่ามีของมีค่าหรือไม่...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “ทราย” ที่เป็นคำนาม เป็น ในคำประสม “ชี้ทราย” เพื่อบ่งกลุ่มสิ่งที่สกปรกคือ “ทราย”

16) “...แค่ทำมาหากินให้รวยกว่านี้ ไม่ต้องย่ำชี้โคลน ไม่ต้องรดปุ๋ยพลู เหม็นจะตายได้กลิ่นก็จะอ้วกอยู่แล้ว...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “โคลน” ที่เป็นคำนาม เป็นในคำประสม “ชี้โคลน” เพื่อบ่งกลุ่มสิ่งที่สกปรกคือ “โคลน”

17) “...เธอดูมีน้ำมีนวลผุดผ่อง ผิวที่เคยขมุกขมอมเปื้อนฝุ่น โคลนคราบชี้โคลนกลับแต่งตึงนวลใสราวงาช้าง...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “โคล” ที่เป็นคำนาม เป็นในคำประสม “ชี้โคล” เพื่อบ่งกลุ่มสิ่งที่สกปรกคือ “โคล”

ความหมายที่ 5

“ชี้” หมายถึง ใช้เป็นคำนำหน้าโรคที่เกิดในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตัวอย่างดังนี้

18) “...ปล่อยหัวฉันได้แล้ว เตียวชี้กลากนายติดฉันพอดี...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกลุ่มนาม นำหน้า คำว่า “กลาก” ที่เป็นคำนาม เป็นในคำประสม “ชี้กลาก” เพื่อบ่งกลุ่มสิ่งที่สกปรก เชื้อโรค คือ “กลาก”

1.4 คำบ่งนามวิเศษณ์

คำบ่งนามวิเศษณ์ เป็นคำไวยากรณ์บ่งให้คำกริยาสภาพการณ์ (state verb) เป็นนามวิเศษณ์ ปรากฏในโครงสร้างภาษาระดับคำ (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2561) เป็นหน่วยคำไม้อิสระและใช้เป็นคำเติมหน้า

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่า มีความหมายเชิงอุปลักษณะ หมายถึง คุณลักษณะที่ไม่ดีมากเกินไป ซึ่งเป็นความหมายร่วมของคำว่า “ชี้” ที่หมายถึง กากอาหารที่ร่างกายไม่ต้องการแล้วขับถ่ายออกทางทวารหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ตัวอย่างดังนี้

19) “...ทรายมีงาน มีโลก มีสังคมที่โน่น อีกไม่กี่วันก็ชี้คร้าน จะกลับและลืมพวกเราไปได้ภายในเวลาไม่ถึงอาทิตย์เสียด้วยซ้ำ...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งคำบ่งนามวิเศษณ์ นำหน้าในคำประสม “ชี้คร้าน” เพื่อบ่งถึงคุณลักษณะที่ไม่ดี เหมือนกับคุณลักษณะของชี้ ซึ่ง “ชี้คร้าน” หมายถึง ไม่อยากทำหรือไม่ชอบทำอะไรสิ่งหนึ่ง

20) “...คิดว่าพูดแบบนี้แล้วยัยนี่จะปลื้มหรือไง ก็แค่คำแก้ตัวแบบผู้ดีของคนชี้ช้ลวด ถ้าไม่กล้าก็ไป ท่าง ๆ เลยไอ้ตุ๊ด...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งคำบ่งนามวิเศษณ์นำหน้าในคำประสม “ชี้ช้ลวด” เพื่อบ่งถึงคุณลักษณะที่ไม่ดี เหมือนกับคุณลักษณะของชี้ ซึ่ง “ชี้ช้ลวด” หมายถึง กลัวหรือไม่กล้าทำมากเกินไปจนทำให้เกิดผลเสีย

21) “...ดอกไม้เราห้ามเด็ด ประโยคนั้นทำเอาณลินหุบยิ้มก่อนจะบ่นอุบอิบ ‘ชี้้งก’ ‘ว่าอะไรนะ เราไม่ได้ยิน’ เขาเอียงหน้าเข้ามาใกล้ ณลินก้าวยห่างไปอีกก้าว ก่อนจะยิ้มประจบ ‘ขอไม่ได้หรือคะนายหัว’ ‘เราไม่ให้’ เขาแก้งทำเสียงแข็ง...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งคำบ่งนามวิเศษณ์นำหน้าในคำประสม “ชี้้งก” เพื่อบ่งถึงคุณลักษณะที่ไม่ดี เหมือนกับคุณลักษณะของชี้ ซึ่ง “ชี้ช้ลวด” หมายถึง การไม่ยอมเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกินควร

1.5 คำบ่งกริยาสภาพการณ์

คำบ่งกริยาสภาพการณ์ เป็นคำไวยากรณ์ที่บ่งให้กริยากระทำ (action verb) เป็นกริยาสภาพการณ์ ปรากฏในโครงสร้างภาษาระดับคำ (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2561) ซึ่งเป็นหน่วยคำไม่อิสระและใช้เป็นคำเติมหน้า

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่า มีความหมายเชิงอุปลักษณะ หมายถึง อาการที่แสดงสิ่งไม่ต้อออกมาบ่อยครั้งหรือเป็นประจำ ซึ่งเป็นความหมายร่วมของคำว่า “ชี้” ที่หมายถึง อาการถ่ายกากอาหารซึ่งถือเป็นสิ่งไม่ต้อออกทางทวารหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และเป็นสิ่งที่มนุษย์และสัตว์แสดงออกมาเป็นประจำ ตัวอย่างดังนี้

22) “...พวกเขาได้รับการดูถูกเหยียดหยาม เพราะพวกเขาส่วนมากยากจน ไม่มีสมบัติอะไรติดตัว ชี้ช้โมย ไปพักที่ไหนใครก็รังเกียจ...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกริยาสภาพการณ์นำหน้าในคำประสม “ชี้ช้โมย” เพื่อบ่งถึงอาการที่แสดงสิ่งไม่ต้อออกมา เหมือนกับการถ่ายช้อออกมา ซึ่ง “ชี้ช้โมย” หมายถึง ลอบทำในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิ์ทำหรือเป็นเจ้าของ

23) “...แล้วมันเป็นยังไงเธอ ไอ้บ้านันต้อยหนักก็จริง แต่ว่าพูดมากและก็ปากเสียด้วย ‘เธอนี่ชี้ขึ้นทาจเลยนะ’ ตายยากชะมัดยาด พูดถึงก็มาทันที...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกริยาสภาพการณ์ นำหน้าในคำประสม “ชี้ นินทา” เพื่อบ่งถึงอาการที่แสดงสิ่งไม่ได้ออกมา เหมือนกับการถ่ายซ้อออกมา ซึ่ง “ชี้ นินทา” หมายถึง การตำหนิติเตียนลับหลัง

24) “...ถ้าเป็นเมื่อก่อนเรานั่งคุยกัน นายอาจจะยึดคอเถียงฉันแล้วก็ได้ ไม่รู้ว่าตอนนี้ นายจะทิ้งนิสัยชี้เถียงนั้นได้หรือยังและไอ้นิสัยชอบตัดพ้ออีกฉันขอแนะนำให้นายรีบ ๆ ทิ้งไปให้เร็วที่สุดเลยนะ...”

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ชี้” เป็นคำบ่งกริยาสภาพการณ์ นำหน้าในคำประสม “ชี้เถียง” เพื่อบ่งถึงอาการที่แสดงสิ่งไม่ได้ออกมา เหมือนกับการถ่ายซ้อออกมา ซึ่ง “ชี้เถียง” หมายถึง พุดโต้แย้งอย่างไม่มีเหตุผล

จากการศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” สามารถสรุปได้เป็นตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความถี่การปรากฏของหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้”

หน้าที่ทางไวยากรณ์	ความถี่การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละการปรากฏ
1. คำนาม	67	7.98
2. คำกริยา	57	6.79
3. คำบ่งกลุ่มนาม	70	8.33
4. คำบ่งนามวิเศษณ์	345	41.07
5. คำบ่งกริยาสภาพการณ์	301	35.83
รวม	840	100

2. กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้”

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการที่คำเนื้อหากลายไปเป็นคำไวยากรณ์ โดยเกี่ยวข้องกับการสูญเสียความหมายของคำ เนื้อหามีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น เมื่อปรากฏในบริบททางภาษาบางบริบท ซึ่งต่อมาคำเนื้อความในบริบทดังกล่าวอาจพัฒนาจนกลายเป็นมีหน้าที่ทางไวยากรณ์

นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่คำที่มีสถานภาพทางไวยากรณ์น้อยกลายไปเป็นคำที่มีสถานภาพทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นได้ (Hopper & Traugott, 2003 ; Lehmann, 2002 ; Heine & Reh, 1984)

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังต่อไปนี้

1.1 การถูกบังคับการปรากฏ (obligatorification)

คำไวยากรณ์ถูกบังคับการปรากฏ เป็นคำซึ่งเดิมเป็นคำเพื่อความสามารถปรากฏได้หลายบริบทโดยไม่มีเงื่อนไข เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะถูกบังคับให้ปรากฏได้บางบริบทเท่านั้น เช่น คำช่วยกริยาจะต้องปรากฏร่วมกับคำกริยา หรือคำบุพบทจะต้องปรากฏร่วมกับนามวลี ไม่สามารถปรากฏลำพังได้หรือไม่สามารถปรากฏในบริบทที่คำเนื้อหาปรากฏได้

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่าเมื่อเป็นคำนาม สามารถปรากฏบุพบทเชิงไวยากรณ์ได้อย่างหลากหลายทั้งเป็นประธาน เป็นกรรม แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำบ่งกลุ่มคำนาม คำว่า “ชี้” ถูกบังคับการปรากฏ โดยปรากฏได้เฉพาะในโครงสร้างของนามประสม และต้องปรากฏในตำแหน่งหน่วยหลักของนามประสมนั้น ๆ เท่านั้น เห็นได้ว่า คำว่า “ชี้” ซึ่งเดิมมีหน้าที่เป็นคำหลักสามารถปรากฏในไวยากรณ์ได้อย่างหลากหลาย เมื่อได้รับหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น “ชี้” จะถูกบังคับการปรากฏให้ปรากฏได้ในบางบริบทเท่านั้น คุณลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่า คำว่า “ชี้” เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ขึ้น

1.2 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

คำไวยากรณ์ผ่านการวิเคราะห์ใหม่ เป็นการจัดฐานะของหน่วยสร้างคือจากเดิมคำเพื่อความมีฐานะเป็นหน่วยสร้างในระดับประโยค เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะลดฐานะลงเป็นเพียงหน่วยสร้างในระดับอนุภาคย์ ระดับวลี หรือระดับคำเท่านั้น

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่าเมื่อเป็นคำนามจะมีฐานะเป็นหน่วยสร้างในระดับประโยค แต่เมื่อเปลี่ยนหน้าที่ไวยากรณ์เป็นคำบ่งกลุ่มนาม คำว่า “ชี้” มีฐานะเป็นเพียงหน่วยสร้างในระดับคำ เช่น ชี้รูป คุณลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่า คำว่า “ชี้” ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ และมีการเปลี่ยนแปลงฐานะของหน่วยสร้างไปตามหน้าที่ไวยากรณ์ที่ได้รับ

1.3 การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม (decategorization)

กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม เป็นกระบวนการที่คำเนื้อหา ได้แก่ คำนามและคำกริยาได้สูญเสียคุณสมบัติหรือหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์เมื่อครั้งเป็นคำเนื้อหา กลายเป็นคำที่มีคุณสมบัติของกลุ่มรอง ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์มากขึ้น เช่น คำวิเศษณ์และคำบุพบท เป็นต้น

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่า “ชี้” ที่เป็นคำนามซึ่งเป็นคำเนื้อหาเมื่อเป็นหน่วยหลักในคำประสม เช่น ชี้ครั้น ซึ่งอยู่ในกลุ่มคำบ่งนามวิเศษณ์ ทำให้ “ชี้” สูญเสียคุณสมบัติหรือหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ จากคำเนื้อหากลายเป็นคำที่มีคุณสมบัติของกลุ่มรองคือ คำไวยากรณ์

1.4 คำไวยากรณ์จะมีความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension)

ในกระบวนการการกลายเป็นคำไวยากรณ์ อุปลักษณ์มีส่วนสำคัญที่ทำให้คำเนื้อหา ซึ่งมีความหมายเป็นรูปธรรมกลายมาเป็นคำที่บอกความหมายทางไวยากรณ์ ซึ่งมีความหมายเป็นนามธรรม เช่น คำนาม หลัง หน้า ข้าง จากเดิมที่เป็นคำเนื้อหาความหมายถึงอวัยวะของร่างกาย ซึ่งเป็นความหมายรูปธรรม เมื่อกลายเป็นคำบุพบทจะมีความหมายเชิงอุปลักษณ์ เป็นความหมายแสดงความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ซึ่งเป็นความหมายนามธรรม

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” พบว่าเป็นกริยา หมายถึง การถ่ายของเสียออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์แต่เมื่อเป็นคำบ่งนามวิเศษณ์เกิดการถ่ายโอนความหมายจากคำหลักกลายเป็น อาการที่แสดงสิ่งไม่ต้อออกมา ซึ่งเป็นความหมายร่วมของคำว่า “ชี้” แสดงให้เห็นว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” เกี่ยวข้องกับความหมายเชิงอุปลักษณ์

จากการศึกษาคำว่า “ชี้” ข้างต้น พบว่ามีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 2 เส้นทางหลักเส้นทางแรกเกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำนามพัฒนาไปสู่การเป็นคำบ่งกลุ่มนาม จากคำบ่งกลุ่มนามพัฒนาไปสู่คำบ่งนามวิเศษณ์ และเส้นทางที่สองจากคำว่า “ชี้” ในหน้าที่คำกริยาไปสู่คำบ่งกริยาสภาพการณ์แสดงดังต่อไปนี้

1) ชี้ (นาม) ชี้ไก่ → ชี้ตา (คำบ่งกลุ่มนาม) → ชี้ลาด (คำบ่งนามวิเศษณ์)

2) ชี้ (กริยา) หมายถึง → ชี้อ่อน (คำบ่งกริยาสภาพการณ์)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาหน้าที่ไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชี้” พบว่ามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ 5 หน้าที่ ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ คำบ่งกริยา สภาพการณณ์ ซึ่งคำแต่ละหน้าที่ล้วนมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความหมายหลักของคำว่า “ชี้” ที่เป็นคำนาม อันหมายถึง ของเสียที่ขับออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์ และชี้ที่เป็นคำกริยา อันหมายถึง อาการถ่ายของเสียออกมาทางทวารหนักของคนและสัตว์ทั้งสิ้น ซึ่งพบความหมายของคำว่า “ชี้” ที่มีหน้าที่เป็นคำบ่งกลุ่มนามมากที่สุด จำนวน 5 ความหมาย ได้แก่ เศษหรือผงของสิ่งนั้น ๆ เศษหรือผงที่เกิดขึ้นจากการทำของสิ่งนั้น ๆ ของเสียที่มาจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และเป็นคำนำหน้าสิ่งที่สกปรก เชื้อโรค ความหมายดังกล่าวเป็นความหมายที่ใกล้เคียงกับความหมายของคำว่า “ชี้” ที่เป็นคำนามมากที่สุด เนื่องจากคำว่า “ชี้” ที่เป็นคำบ่งกลุ่มนามได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์และมีเส้นทางใกล้เคียง “ชี้” ที่หน้าที่เป็นคำนามมากที่สุด เช่นเดียวกับ อัณชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2561) ที่วิจัยว่าคำบ่งกลุ่มนามกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาจากคำนามในการศึกษาคำประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” พบ 4 กระบวนการคือ คำไวยากรณ์ถูกบังคับการปรากฏ คำไวยากรณ์ผ่านการวิเคราะห์ใหม่ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม และคำไวยากรณ์จะมีความหมายเชิงอุปลักษณ์ ซึ่งเกิดจากการแผ่ขยายหมวดหมู่เชิงอุปลักษณ์ของสมาชิกต้นแบบ ถือเป็นกระบวนการพัฒนาหรือสร้างหน่วยคำไวยากรณ์จากคำเนื้อหาในงานวิจัยนี้คือคำว่า “ชี้” ที่มีหน้าที่ไวยากรณ์เป็นคำบ่งกลุ่มนาม คำบ่งนามวิเศษณ์ คำบ่งกริยาสภาพการณณ์ ล้วนพัฒนามาจากคำเนื้อหา คือคำว่า “ชี้” ที่มีหน้าที่ไวยากรณ์เป็นคำนามและคำกริยาทั้งสิ้น ซึ่งทำให้ความหมายเดิมไม่ชัดเจนหรืออาจเปลี่ยนไปในเชิงอุปลักษณ์ เป็นไปตามที่ Hopper and Traugott (2003) กล่าวว่า คำเนื้อหาและหน่วยสร้างแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบางบริบทของภาษามีการพัฒนาจนกลายมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ไป

ส่วนเส้นทางกรการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชี้” พบ 2 เส้นทางหลักเส้นทางแรกเกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำนามพัฒนาไปสู่การเป็นคำบ่งกลุ่มนาม จากคำบ่งกลุ่มนามพัฒนาไปสู่คำบ่งนามวิเศษณ์ และเส้นทางที่สองจากคำว่า “ชี้” ในหน้าที่

คำกริยาไปสู่คำบ่งกริยาสภาพการณ์ เหตุที่เป็น 2 เส้นทาง เนื่องจากคำว่า “ชี้” ที่เป็นคำนาม และคำกริยาเป็นคำเนื้อหาทั้ง 2 คำ ตามแนวของ Hopper and Traugott (2003) ที่กล่าวไว้ว่า การกลายคำเป็นไวยากรณ์เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของหน่วยคำ ตามการเวลาจากคำเนื้อหา ไปสู่หมวดหมู่ไวยากรณ์อื่นที่เป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สามารถอธิบายได้จากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่จะทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างคำนั้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวรรณ พันธุมธา. (2553). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพทยา มีสัจย์. (2540). *การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2546). *การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิยะดา มีศรี. (2562). *การศึกษาเชิงประวัติหน้าที่ไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “อัน”* (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุรีเนตร จรัสรุ่งเกียรติ. (2555). *พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย* (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อมรา ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์. (2554). *ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2558). *เอกสารคำสอนวชิรภาคและวากยสัมพันธ์ ในภาษาไทย*. พิษณุโลก: ภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2561). การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่: ไวยากรณ์ การสื่อสารและการกลายเป็นคำไวยากรณ์. *รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ วลัยลักษณ์วิจัย ครั้งที่ 10* ที่จัดขึ้นในวันที่ 27 - 28 มีนาคม 2561 ณ นครศรีธรรมราช.

Givon, T. (2001). *Syntax: vol 1-2*. Amsterdam: Philadelphia: John Benjamins.

Heine, B., & Reh, M. (1984). *Grammaticalization and Reanalysis in African Languages*. USA: University of Virginia.

Hopper, P. J., & Traugott, E.C. (2003). *Grammaticalization* (2nd Edition). Cambridge Textbooks in Linguistics. USA: Cambridge University Press.

Lehmann, C. (2002). *Thoughts on grammaticalization* (2nd revised edition). Erfurt: Seminar für Sprachwissenschaft der Universität.